

Hekkeplattform for fiskemåke (småmå) og tjeld

Faktaark for prosjektet «Fugleturisme i Midt- og Øst-Finnmark», et prosjekt i «Naturarven som verdiskaper (M)»

På kysten av Finnmark, særlig i Midt-Finnmark, er det en lang tradisjon for å sette opp hekkeplattformer (måsekasse) for småmå. Selve plattformen lages av restematerialer som en har til overs eller som en fant i fjæra. Det var gjerne knytta til et småbruk at en satte opp hekkeplattformene. Fra gammelt av ble nok disse hekkeplattformene satt opp for at en kunne sanke seg noen ferske egg om våren. Dette var en vinn – vinn situasjon for både småmåsen og folket. Folket jagde bort rev, ravn og andre potensielle eggrovere. Som belønning fikk folket ta noen egg før småmåsen fikk ruge ut sine 3 egg. Folket passet på måsungen slik at de voksne fuglene kom igjen året etter. Ofte er det også slik at fugleunger som har vokst opp i kunstige reir, selv kan tenke seg å velge slike hekkeplasser når de blir voksne. Småmåsene hekker gjerne mange sammen. På denne måten beskytter de hverandre. Dette faktaarket beskriver hvordan denne tradisjonen kan føres videre.

Småmåsen i Finnmark er trekkfugl og oppholder seg i Finnmark vanligst i april – oktober. Dette er under endring. Flere småmåser blir nå også sett på vinteren. Hva dette skyldes vet vi ikke.

Småmåsen hekker oftest på bakken. Der er reiret veldig utsatt for alle slags eggrovere. De vanligste

eggroverne er røyskatt, mink, rev, kråke, ravn og stormåse. Når ungene klekker blir katt også en farlig jeger for måsungen. Nå er ikke småmåsen alene om å legge reiret sitt på bakken. Tjelden er en vanlig nabo for småmåsen. Den kan også finne på å legge eggene sine i en hekkeplattform. Siden tjelden ikke bygger

© Paul Eric Aspholm

I Lebesby er hekkeplattformene satt opp delvis i fjæra, på gjerdestolper og på jorden innenfor.

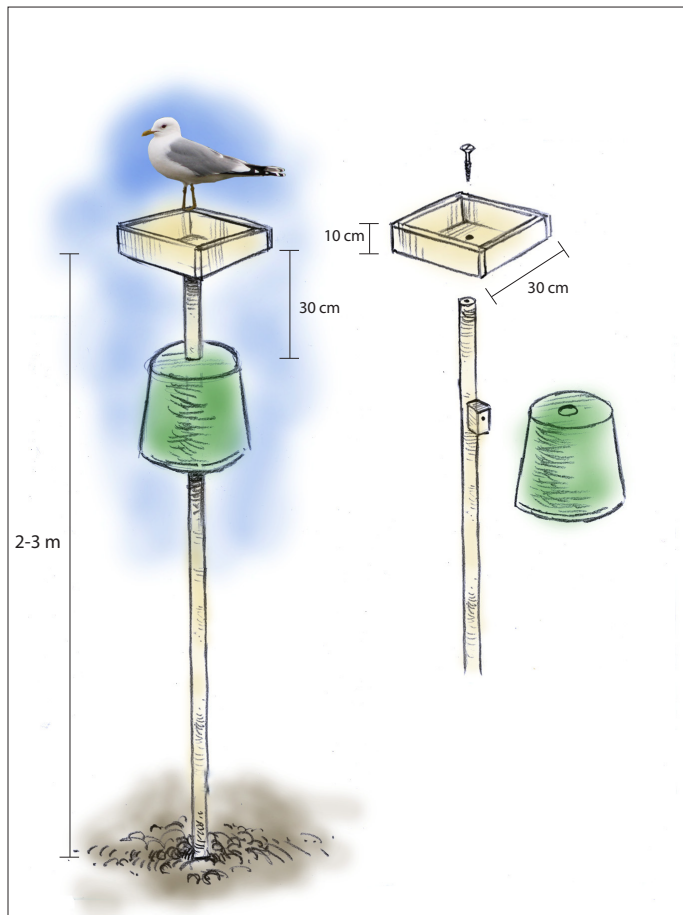
eget reir, men former ei grop i sand for eggene, er det viktig at en har sand i noen hekkeplattformer slik at tjelden får laget ei grop til eggene sine.

Når ungene klekkes vil de etter et par dager hoppe ned fra hekkeplattformen. De er små og lette. Et hopp fra et par meters høyde gjør dem ingen ting. Fugleungene har fin kamuflasje og gjemmer seg fint i vegetasjonen på bakken. Foreldrene til både småmåse og tjeld mater ungene til de er store.

Faktaarket er laget av Bjørn Frantzen

Ved Syltefjord i 2011 satt Arctic Tourist opp en grønn plastkurv på en stolpe som de fant i fjæra. Et par småmåser begynte straks å bygge et reir av strå i plastkassen. Slik levde de lykkelig et par uker inntil en sulten polarjo (innfelt) fløy forbi. Polarjoen slo ned som en rovfugl på en av de voksne måsene i plastkassen. Den drepte måsen, og spiste både den og eggene. Polarjoen er en stor joart som er en vanlig hekefugl langs den arktiske kysten og øyene i Russland. På trekket vår og høst passerer den kysten av Finnmark. Sommeren 2012 ble polarjo for første gang påvist hekkende i Norge, på Varangerhalvøya.

Småmåsen hekker både langs kysten og inne i landet. Dersom du ønsker å sette opp en eller flere hekkeplattformer for småmåse, bør disse ikke settes for langt fra hus hvor det bor folk som kan holde et øye med leieboerne i plattformene. Tegningen viser hvordan en kan beskytte hekkeplattformen mot rovdyr fra bakken. Ei plastbøtte monteres opp ned på stolpen slik at røyskatt, mink eller katt som klatrer opp stolpen, stanger i bøtta uten å komme videre. Illustrasjon: Trond Haugskott.

Sommeren 2012 hekket et småmåspar på en nylig oppsatt hekkeplattform ved Svanvik. Paret bestod av en voksen fugl (to år eller eldre) og en fugl som kun var ett år gammel. Den svarte ringen ytterst på nebbet viser at fuglen bare er ett år gammel. De fullvoksne fuglene har rent fargede nebb. Vi vet ikke om det var en «gammel gris» som hadde ordnet seg med ung brud, eller om det var ei «gammel røy» som hadde funnet seg en unggutt. De fikk i alle fall fram unger.

© Bjørn Frantzen

© Bjørn Frantzen

Tjelden (venstre) plasserer vanligvis reiret sitt i strandkanten i en enkel grop i sanda. Noen ganger plasserer den reiret på hustak, eller som her i en måsekasse. Tjelden på dette bildet var en av flere tjelder som hekket i hekkeplattformer ved Igeldas i Porsanger, der det er en stor koloni med småmåse i hekkeplattformer nær hovedveien Lakselv – Honningsvåg.

